

Satu Hassi vihr ym.

Kirjallinen kysymys saamen eri kielten asemasta valtion palveluissa

Eduskunnan puhemiehelle

Suomen perustuslain 17 pykälässä sanotaan: "Saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamelaisten oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisessa säädetään lailla."

Suomessa puhuttavia saamen kieliä on kolme: inarinsaame, koltansaame ja pohjoissaame. Jos osaa yhtä näistä kielistä, ei ainakaan ilman erityistä harjaantumista ymmärrä kahta muuta, aivan vastaavasti kuin suomen kielen taidon perusteella ei ymmärrä viroa tai vepsää, vaikka nämä kaikki ovat itämerensuomalaisia kieliä.

Tietyn saamen kielen on voinut merkitä väestörekisteriin omaksi äidinkielekseen vuodesta 2013 alkaen. Siihen asti kielilistassa oli ainoastaan vaihtoehto "saame, lappi". Valtion palveluista ainakin TE-toimisto tarjoaa kuitenkin edelleen saamen kielten osaajille kielivaihtoehtona ainoastaan "saame". Tätä voisi verrata siihen, että tarjottaisiin kielivaihtoehtoa "itämerensuomalainen kieli", mutta ei suomen, viron, vepsän, inkeroisen, liivin tai karjalan kieltä.

Kuitenkin TE-toimiston valikosta voi kielekseen valita hyvinkin pieniä ulkomaisia kieliä, esimerkiksi nauru, jolla on noin 6 000 puhujaa Tyynenmeren Nauru-saarilla, hiri-motu, joka on yksi Papua Uuden Guinean pidgin-kielistä ja jolla ei juurikaan ole äidinkieliä puhujia, toisena kieleenään puhuvia kyllä, sekä Britannian Man-saarella elvytetty manksi-kieli, jolla on joitakin satoja puhujia.

Suomessa puhutut kolme saamen kieltä eroavat toisistaan merkittävästi. Tiettyä saamen kieltä osaava ihminen ei useinkaan ole pätevä työhön, jossa tarvitaan jotain toista saamen kieltä. Esimerkiksi koltansaamen kielen kääntäjän työtä on mahdotonta tehdä, jos osaa vain pohjoissaamea, eikä pohjoissaamenkielisessä päivähoitoryhmässä voi toimia inarinsaamen kielen taidolla.

Nykyinen käytäntö voi johtaa epäoikeudenmukaisiin tilanteisiin, kun yhtä saamen kieltä osaavan työnhakijan täytyy etuuksiensa menettämisen uhalla hakea työtä, jossa tarvitaan toisen saamen kielen taitoa. Tällaisia tapauksia on saamelaisalueella jo tiedossa. Saamen kielten osaajista vallitsee myös pula työmarkkinoilla, joten sitä suuremmalla syyllä saamenkielisten ammattilaisten rekrytointia tulisi kehittää ja eri saamenkielten näkyvyyttä parantaa.

Kirjallinen kysymys KK 621/2017 vp

Ei ole tasa-arvoista, että saamen kielet puuttuvat kieliluetteloista. Nyt ne voi ilmoittaa vain vaihtoehdon "muu kieli" alla. Kotimaiset alkuperäiskansakielet eivät ole " muita kieliä". Kielen näkyvyys ja asianmukaisesti nimittäminen on olennainen osa kansalaisten kielellisiä oikeuksia, joita Suomi on lainsäädännöllä ja kansainvälisin sopimuksin sitoutunut kunnioittamaan.

Toinen epäjohtamukaisuus on se, että karjalan kieli on väestörekisterin kielilistassa, mutta ei TE-toimiston kielivalikossa. Kuitenkin karjalan kieli on vähemmistökieli, jolla on tuhansia puhujia Suomessa ja kymmeniätuhansia puhujia Venäjän federaatiossa. Sen asemaa turvaa mm. Euroopan neuvoston alueellisia ja vähemmistökieliä koskeva peruskirja.

Muita Suomen perinteisiä vähemmistökieliä, jotka eivät valtion palvelujen kielivalikoissa näy omina kielinään, ainakaan johtamukaisesti, ovat Suomen romanikieli sekä suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Aikooko hallitus ryhtyä toimiin, että TE-palveluissa otetaan huomioon Suomen laissa määritellyt kolme eri saamen kieltä ja

tuleeko kotimaisten kielten näkyvyyttä valtion palveluissa tarkastella laajemminkin?

Helsingissä 17.1.2018

Satu Hassi vihr
Hanna Halmeenpää vihr